

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărți

K. Lengyel Zsolt: *Haza és szülőföld. Tanulmányok a transzilvanizmus történetéhez (1867-1945)*. [Studii de istoria transilvanismului. (1867-1945)] Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület - Kriterion Könyvkiadó, 2022. 244 p.

Volumul de studii abordează unele caracteristici ale „transilvanismul”, curent ideologic apărut în timpul dualismului austro-maghiar și care nu a fost susținut de nicio putere politică ce a dominat Transilvania, nici înainte, nici după 1920. După prăbușirea Ungariei istorice, ideea autonomiei maghiare, ceea ce stă la baza transilvanismului, s-a aflat constant sub presiunea unei raportări și loialități duble: una față de statul român teritorial mărit, cealaltă față de națiunea maghiară dezmembrată. Revizionismul maghiar nu a făcut decât să sporească nevoia de auto-reflecție transilvanistă. În lucrările sale anterioare, autorul volumului a abordat în contextul transilvanismului și mediul român și cel german, însă în volumul de față se concentrează asupra mediului maghiar.

Mai multe informații despre volum găsiți [aici](#).

Lazăr, Marius: *Teoria blocului de gheață. Explorări în sociologia relațiilor interetnice*. Cluj: Editura Cărții de Știință, 2023. 323 p.

Volumul reunește câteva dintre studiile derulate de autor pe parcursul a aproximativ 20 de ani de activitate de cercetare în domeniul relațiilor interetnice din România, intenționând să ofere un acces mai larg spre o zonă de explorare științifică nu întotdeauna aflată la îndemâna publicului. Titlul volumului are la bază expresia „Teoria blocului de gheață” prin intermediul căreia autorul reflectă asupra unui întreg complex de procese și practici culturale ce modelează existența grupurilor minoritare etnice ce trăiesc într-o societate dominată de o majoritate ce dă titulatura statului național. O idee centrală ce poate fi urmărită pe parcursul tuturor textelor este aceea că «[...] etnicitățile sunt procese care se manifestă continuu; sunt mai curând „verbe” decât „substantive”.» (p.10)

Centrul de greutate al acestor analize îl reprezintă relațiile complexe dintre românii și maghiarii din Transilvania, examinate prin intermediul unor instrumente de cercetare ce combină investigația socială bazată pe fapte empirice măsurabile cu reflecția teoretică. Cartea urmărește să facă mai bine înțelese anumite moduri de percepție care stau la baza unor pattern-uri de interacțiune între grupurile etnice și să pună în evidență deschiderile teoretice și provocările metodologice pe care le presupune abordarea sociologică a acestor raporturi. Volumul este structurat în 3 părți: Partea I – Majoritari și minoritari în oglinda celuilalt; Partea a II-a – Reacții și

Partea a III-a Anexe statistice. Cartea beneficiază și de o Notă asupra ediției și un Cuvânt-introductiv.

Rotaru, Julieta - Gaunt, David: *The Wallachian Gold-Washers. Unlocking the Golden Past of the Rudari Woodworkers*. 285 p. Leiden, The Netherlands: Brill - Schöningh, 2023. DOI: <https://doi.org/10.30965/9783657790388>.

Lucrarea reprezintă prima monografie a istoriei rudarilor din România, respectiv cartografierea așezărilor lor. Tradițional, rudarii au populat zona Balcanilor și mare parte a Europei Centrale. Mulți dintre ei nu cunosc limba romani, dar vorbesc dialecte românești și trăiesc din cioplirea obiectelor de uz casnic din lemn, deși numele lor slavice sugerează mineritul. Într-adevăr, rudarii au fost timp de secole căutători și spălători de aur lucrând pentru principatul Țării Românești și erau administrați ca sclavi de Mănăstirea Cozia situată pe malul râului aurifer Olt. Autorii au reconstituit istoria acestui grup etnic pentru o perioadă de 500 de ani, până în secolul al XIX-lea, când exploatarea aurului a intrat în declin din cauza epuizării rezervelor de aur aluvionar.

Mai multe informații găsiți pe pagina editurii [aici](#).

Sarafian, Iliana. *Contesting Moralities: Roma Identities, State and Kinship*, New York, Oxford: Berghahn Books, 2023. 174 p. DOI: <https://doi.org/10.1515/9781800739079>.

Identitățile romilor au fost adesea prezentate în literatură ca fiind construite în mod colectiv și în opoziție față de cei care nu sunt romi. Cartea de față contestă aceste preconcepții despre identificarea romilor prin deconstruirea binarității dintre romi și ne-romi, stat și non-stat, public și privat. Lucrarea explorează subiecte care conform studiilor contemporane despre romi necesită un studiu mai aprofundat, ceea ce la rândul său este realizat prin includerea unor perspective individuale ale romilor asupra istoriei, activismului, rudeniei, copilăriei, a ierarhiilor de gen și nu numai. Cartea zugrăvește o imagine complexă a inegalității și a modului în care aceasta este negociată în mijlocul unor regimuri de putere și cerințe morale conflictuale, ambigue și contradictorii.

Mai multe informații găsiți [aici](#).

■ reviste, articole

Adorjányi, Júlia - Antal Imola - Tonk Gabriella: *Preparation of Two Participatory Social Housing Interventions in a Marginalised Roma Community in Romania*. *Social Sciences*, 2023/4, 216. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci12040216>.

Lucrarea prezintă și discută rezultatele a două anchete comunitare derulate în gospodăriile din zona Pata-Rât (Cluj-Napoca) în 2016 și 2020. Anchetele au cuprins toți locuitorii din zona Pata-

Rât, adică 219 gospodării în prima anchetă și 282 de gospodării în cea de-a doua. Rezultatele sondajelor au servit drept bază pentru elaborarea criteriilor de acces la locuințele sociale. Diferențele în ceea ce privește prioritizarea criteriilor reflectă creșterea sărăciei și pierderea resurselor în perioada dintre cele două sondaje, atât din cauza pandemiei, cât și din cauza mutării celor 35 de familii mai înstărite în cadrul primului proiect Pata-Cluj.

Berta, Péter: Forced divorce: A neglected global practice at the intersections of gender, power, culture, and politics. *Women's Studies International Forum*, Volume 98, May-June 2023. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2023.102725>.

Științele sociale critice încă nu au acordat o atenție sistematică divorțului forțat și cauzelor, mecanismelor și consecințelor acestuia, chiar dacă această practică este prezentă la nivel mondial. La nivel conceptual, articolul distinge patru subtipuri principale de divorț forțat. La nivel empiric, acesta arată cum funcționează divorțurile forțate determinate de soț și de părinți (în general implicând minori) în rândul gaborilor care trăiesc în România. La nivel teoretic, articolul demonstrează că divorțurile forțate în rândul acestei populații nu pot fi înțelese fără a utiliza o perspectivă dinamică, procesuală asupra căsătoriilor aranjate, care evidențiază modul în care practica divorțului forțat poate fi legat de supraviețuirea de după nuntă a forțelor contextuale premaritale care sprijină socializarea în regimul căsătoriei aranjate. Constatările pot contribui la o înțelegere mai aprofundată a vulnerabilității conjugale, lipsa de apărare a copiilor și a femeilor în culturile căsătoriilor aranjate, respectiv a divorțurilor aranjate.

Chirițoiu, Ana: Living in a world of others. A politics of grace and favors in a Romanian *mahala*. *Journal of Ethnographic Theory*, 2022/3. DOI: <https://doi.org/10.1086/723030>.

„Politica romilor” a ajuns să desemneze mai multe subiecte, cum ar fi mișcarea pentru drepturile romilor, relațiile dintre romi și ne-romi sau menținerea ordinii sociale într-un anumit grup, care însă rareori au fost abordate împreună. Tocmai acest lucru își propune prezentul articol, prin intermediul studiului de caz asupra unui politician rom dintr-un oraș din sudul României, care se află într-o poziție liminară între politica locală a unui partid ne-rom, activismul transnațional al romilor și valorile comunității sale. El și concetățenii săi romi își negociază relațiile sociale prin intermediul unei ideologii de „ajutor” și „caritate”, pe care autorul le compară cu noțiunea de „grace” a lui Julian Pitt-Rivers, arătând că imaginarul politic categoric ierarhic care impregnează politica romilor din viața reală este departe de egalitarismul apolitic abstract prin care instituțiile și activiștii transnaționali încadrează „politica romilor”.

Olaru, Ovio: Colonists, Rulers, Saviors: Philo-Germanism without Germans. *Transilvania*, 2023/3, 63-69. DOI: <https://doi.org/10.51391/trva.2023.03.06>.

Bazându-se pe cartea *Filogermanism fără germani. România în căutarea europenității* (traducerea în limba română apărută în 2021 la Editura Polirom) semnată de Cristian Cercel,

articolul de față urmărește crearea filogermanismului românesc după Revoluția din 1989 în absența paradoxală a minorității germane. Argumentele articolului de față urmăresc un grup etnic care a evoluat de la statutul de agent al puterii coloniale în Evul Mediu târziu la cel de agent al capitalului transnațional în perioada postcomunistă. Pe lângă acestea, articolul discută importanța exagerată a modelului civilizațional german ca leac pentru deficiențele percepute ca fiind caracteristice unei națiuni semiperiferice, situație în care autocolonialismul, capitalismul imitat, exodul creierelor și al forței de muncă au fost văzute ca singurele modalități de a preveni retrogradarea la statutul de periferie în urma Revoluției. În cele din urmă, sunt reprezentate diferitele manifestări ale acestei poziții culturale, precum și modul în care simpatia față de o minoritate a fost treptat instituționalizată și practică pe scară largă în detrimentul altora, în special al maghiarilor și al romilor, în contextul unui naționalism și etnocentrism reînviat în favoarea germanilor pe cale de dispariție.

Articolul poate fi vizualizat [aici](#).

Toró Tibor: Selective bilingualism: official language use and linguistic landscape in Hungarian-Romanian mixed schools in Romania. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 2023. DOI: [10.1080/01434632.2023.2173207](https://doi.org/10.1080/01434632.2023.2173207).

În România, majoritatea copiilor vorbitori de limbă maghiară învață în limba maternă, în clase cu predare în limba maghiară. Unele dintre acestea sunt organizate în „școli mixte”, unde clasele paralele de maghiară și română coexistă în aceeași instituție. Deși aceste instituții par a fi o soluție bună pentru coexistența interetnică, nu s-a efectuat încă nicio cercetare sistematică cu privire la politica lingvistică internă și la practicile lingvistice ale acestor școli. Lucrarea de față a avut drept scop examinarea politicii lingvistice a acestor instituții, concentrându-se asupra limbii a două dintre elementele (de sus în jos) peisajului lingvistic: inscripțiile de pe școală și semnele din interiorul încăperilor. Studiul argumentează că se pot distinge trei strategii lingvistice: asimetrie, simetrie și cvasi-asimetrie, care sunt influențate de caracteristicile instituționale ale școlii. În plus, lucrarea oferă posibilități de aplicare a constatărilor sale în diferite contexte și situații. Atrăgând atenția asupra limitelor politicii lingvistice formale, lucrarea susține că, în funcție de contextul structural în care se află, actorii pot contesta sau reinterpretă în mod deschis chiar și reglementările legale aparent clare, negociind aplicabilitatea acestora în funcție de ierarhiile și ideologiile lingvistice la care aderă. De asemenea, lucrarea oferă perspective cu privire la două dileme metodologice în cercetarea peisajului lingvistic, și anume reprezentativitatea și lipsa explicativă de profunzime a analizei cantitative.

Veres Valér: Livelihood Strategies during the COVID-19 Epidemic in Materially Disadvantaged Roma Communities from Covasna County, Romania. *Social Sciences*. 2023/5, 268. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci12050268>.

Studiul analizează modalitățile prin care comunitățile de romi dintr-o zonă rurală multiculturală din județul Covasna, România, și-au activat strategiile de subzistență pe piața muncii în timpul pandemiei COVID-19, având în vedere situația lor materială și a veniturilor. Rezultatele

cercetării indică faptul că pandemia a exacerbă provocările materiale ale persoanelor angajate anterior în muncă informală, în muncă precară și cele cu oportunități de muncă foarte limitate. Reglementările, măsurile administrative și sistemul de protecție socială nu au abordat în mod adecvat nevoile populației de etnie romă, populație care a fost deosebit de vulnerabilă la consecințele sociale rezultate din restricțiile pandemiei.

Betekintő 2022/4

Betekintő este revista Arhivelor Istorice ale Securității de Stat Ungare (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára) care apare în patru numere pe an, cu al patrulea număr editat în limba engleză. Numărul curent conține două articole relevante pentru cercetarea istoriei minorităților naționale din România, și anume: „Transylvanian Hungarian dissent in the 1980s: Forms of expression: samizdat, individual attitude, underground scientific circle” (Disidența maghiară ardeleană în anii 1980. Forme de exprimare: samizdat, atitudine individuală, cerc științific subteran), DOI: 10.25834/BET.2022.4.3, semnat de istoricul Csongor János, respectiv „Informal operation, formal presence: The functioning of the Art Camp of Friendship in Gyergyószárhegy in the Ceaușescu era (1974–1989)” semnat de socioloaga Eszter Kovács. (DOI: 10.25834/BET.2022.4.3, 45–66.)

■ anunțuri

CfP Conferința ISPMN 2023: *Identități, reprezentări și politici - relații stat-minorități în secolele XX și XXI* (Cluj-Napoca, 5-6 octombrie 2023)

Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN) își propune să lanseze o serie de conferințe dedicate evoluțiilor recente în domeniul cercetării minorităților din România, și nu numai. Prima conferință va avea loc la Cluj-Napoca, în perioada 5-6 octombrie 2023, fiind co-organizată de ISPMN în parteneriat cu Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie, Departamentul de Istorie în limba maghiară, Departamentul de Studii Internaționale și Istorie Contemporană, și cu Departamentul pentru Relații Interetnice.

Lucrările conferinței se vor desfășura în limbile română și engleză. Termenul-limită pentru trimiterea propunerilor individuale și de paneluri este **30 iunie 2023**. Tematicile propuse pentru prezentări și paneluri, precum și alte detalii găsiți [aici](#).

■ despre buletinul informativ Noutăți

Scopul proiectului este colectarea și difuzarea informațiilor despre lucrările științifice recent apărute în domeniul cercetării minorităților naționale din România, respectiv evenimentele de

noutăți

În cercetarea minorităților naționale din România
aprilie-mai 2023

importanță majoră din această arie. Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea buletinului informativ sunt rugați să ne contacteze la adresa: centru.doc@ispmn.gov.ro.